

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ГАБІТУС

Науковий журнал

Випуск 83

Том 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Шапошникова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук, професор, декан факультету психології, історії та соціології, професор кафедри філософії, соціології та соціальної роботи, Херсонський державний університет, Україна

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Запороженко Руслан Олександрович – доктор філософії з політології, доцент кафедри політичної соціології Навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

Калашнікова Людмила Володимирівна – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології та соціальної роботи, Криворізький державний педагогічний університет, Україна

Крамаренко Ірина Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, начальник відділу, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Україна

Лось Оксана Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, Херсонський державний університет, Україна

Родіна Наталія Володимирівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психодіагностики та клінічної психології, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Україна

Шаров Сергій Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри комп'ютерних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Україна

Шарова Тетяна Михайлівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Україна

Алісаускіене Мілда – доктор соціальних наук, професор, професор кафедр політології та соціології, Університет Вітовта Великого, Литва

Ендіулайтіене Ауксе – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Університет імені Вітовта Великого, Литва

Терешкінас Артурас – доктор соціальних наук, професор, професор кафедри соціології, Університет Вітовта Великого, Литва

Науковий журнал «Габітус» включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») зі спеціальностей: С4. Психологія, С5. Соціологія відповідно до Наказу МОН України від 17.03.2020 № 409 (додаток 1)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Електронна сторінка видання – <https://habitus.od.ua>

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій (протокол № 4 від 27.04.2026 року)**

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Редакція суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1552 від 09.05.2024 року
(Ідентифікатор медіа R30-04408)

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій» (вул. Інглезі, буд. 6/1, оф. 135, м. Одеса, 65101, info@iei.od.ua, тел. (093) 120-27-72).

Періодичність виходу: 12 разів на рік.

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька.

ISSN (Print): 2663-5208

ISSN (Online): 2663-5216

© ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2026

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1**СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ****Демків О.Б., Кудринська Г.І., Савчинський Р.О.**

ДОВГОТРИВАЛА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ:
 МІКРО-МЕЗО-МАКРОРІВНЕВІ ЧИННИКИ
 ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ.....11

Школяр М.В., Роїк А.І.

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОФЛАЙН
 ТА ОНЛАЙН У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....17

СЕКЦІЯ 2**СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЇ****Вілкова О.Ю., Горобчук Б.Д., Петренко-Лисак А.О.**

ЦИФРОВИЙ ТРЕНД #SLAVICGIRL У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ:
 ГЕНДЕРНИЙ ЗРІЗ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ.....24

Медіна Т.В., Чікарькова М.Ю.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У КОМП'ЮТЕРНИХ ІГРАХ:
 СПРИЙНЯТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....30

СЕКЦІЯ 3**ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ****Дрозд П.А.**

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ КОГНІТИВНОЇ УПЕРЕДЖЕНОСТІ.....36

Жилін М.В.

ОПТИМІЗАЦІЯ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ ПРИ РОЗВ'ЯЗАННІ СКЛАДНИХ
 КОГНІТИВНИХ ЗАДАЧ ЗАСОБАМИ ЕПІСТЕМІЧНОГО ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ.....42

Нестеренко М.В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПАРАДИГМ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ
 ТРИВОЖНОСТІ В ЗАРУБІЖНІЙ ПСИХОЛОГІЇ49

Онїко З.С.

ГЕНЕЗА КОНЦЕПЦІЇ TABULA RASA: ВІД АРИСТОТЕЛІВСЬКОЇ МЕТАФОРИ
 ДО ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ОСНОВ ЕМПІРИЗМУ ДЖОНА ЛОККА.....57

Продан Є.О., Ющенко Л.П.

АНТИЦИПАЦІЯ ЯК ІНТЕГРАТИВНЕ ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЇ МАЙБУТНЬОГО:
 СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ СУПЕРЕЧНОСТІ.....63

СЕКЦІЯ 4**ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ****Асєєва Ю.О., Узікова О.С.**

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ КОЛЕКТИВНОЇ ТРАВМИ
 У СТУДЕНТСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА67

Гнатюк О.В. ДОСЛІДЖЕННЯ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	72
Грисенко Н.В. ЕМОЦІЙНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК ВНУТРІШНІЙ РЕСУРС ПОДОЛАННЯ КРИЗ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	76
Зінченко О.В., Чалкова Н.С. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТИПОЛОГІЇ СУБ'ЄКТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	82
Ігнатович О.М. АКСІОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	87
Лембей А.С., Андрейко Б.В. ПСИХОЛОГО-ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ.....	92
Литвиненко О.О., Пінчук Є.С. ВПЛИВ КОРОТКОГО ВІДЕОКОНТЕНТУ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ПІДЛІТКІВ.....	96
Мар'яненко Л.В., Поклад І.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧНІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	100
Рудківська Н.Л., Калмиков К.О. ВПЛИВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ НА ФІЗИЧНИЙ І ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУЧАСНІ ЗАРУБІЖНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ.....	106
Фурман А.В., Сулява О.М. ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПСИХОМИСТЕЦЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИВАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНІВ.....	111
Шевченко Н.Ф., Павлюк О.О. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛЬНИХ СТРАХІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ.....	122

СЕКЦІЯ 5

ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Бутиріна М.В. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЯК ЧИННИК ПРОФІЛАКТИКИ ПТСР У ПОСТТРАВМАТИЗОВАНИХ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	127
Мілютіна К.Л., Бондар С.С., Морозова А.М. ПСИХІЧНІ СТАНИ ПРАЦІВНИКІВ РИЗИКОВИХ СЕГМЕНТІВ ЦИФРОВОЇ СФЕРИ.....	131
Overchuk B.A., Liudskij R. PSYCHOLOGICAL FACTORS AFFECTING AUDITORS' PROFESSIONAL JUDGMENT UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY.....	137

СЕКЦІЯ 6**СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ****Абасалієва О.М.**СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ТА СТЕРЕОТИПИ ЩОДО ВІЙСЬКОВИХ
І ВЕТЕРАНІВ У МАСОВІЙ СВІДОМОСТІ.....142**Болбот Є.П.**СМИСЛОТВОРЕННЯ ТА ДЕЛІБЕРАТИВНА РУМІНАЦІЯ
ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО
ЗРОСТАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....148**Гудир Д.В.**ПРОХІДНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО РЕСУРСУ ЯК МЕХАНІЗМ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ОСІБ,
ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ: ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ
«ШЛЮЗИ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ».....153**Нерубасська А.О., Яровікова К.Ю., Кокорєв О.В.**

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ВІЙНИ НА ПОДРУЖНІ СТОСУНКИ.....158

Онщенко Н.В.ЗАЗДРИСТЬ ТА АГРЕСИВНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПОРУШЕНЬ
СЛУЖБОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ163**Погорілець Г.О.**

ПСИХОСЕМАНТИКА СПРИЙНЯТТЯ ПРАВОВИХ НОРМ ОСОБИСТОСТІ170

Пряхіна Н.О.ДЕТЕРМІНАЦІЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВОЛОДІННЯ ЗБРОЄЮ СЕРЕД ГРОМАДЯН
ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СТРАТЕГІЙ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ.....177**Сафронова М.І.**ВІДЧУЖЕНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН:
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ, СТРУКТУРА ТА ЧИННИКИ.....182**Субашкевич І.Р.**ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ВТРАТИ «РІДНОГО ГНІЗДА»:
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ МОЛОДІ
В УМОВАХ ВІЙНИ.....189**Тасмали О.О., Іващенко А.І.**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МЕДІА-СТРЕСУ У ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ
В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА
ТА ЗАСОБИ ЙОГО ПРОФІЛАКТИКИ.....194**Федоренко О.Ф.**ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ DEІ ЯК ФУНДАМЕНТУ НОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ ПСИХОЛОГА ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ
ТА СИСТЕМНИХ БАР'ЄРІВ ІНКЛЮЗІЇ.....200**СЕКЦІЯ 7****ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ТА МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ****Апухтіна В.В., Гладиш М.О., Кучерак І.В.**РІВНЕВА МОДЕЛЬ РЕГУЛЯТОРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ:
НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....205

Varina H.B., Butska L.V.

CLINICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF IMPLEMENTING
A MULTIMODAL APPROACH IN THE INTERDISCIPLINARY CARE
OF PATIENTS WITH PAIN SYNDROME.....211

Кістерська О.Л., Кістерський Л.Л.

САМОПРИНИЖЕННЯ ЯК ПРЕДИКТОР ДЕПРЕСИВНИХ РОЗЛАДІВ У ОСІБ
З РОЗЛАДОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНОСТІ.....218

Науменко Н.О.

ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ОПОЗИЦІЙНИХ ПРОЯВІВ
ПРИ СЕЛЕКТИВНОМУ МУТИЗМІ В ДИТЯЧОМУ ВІЦІ
ТА ЗАСОБИ НАЛАГОДЖЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОГО КОНТАКТУ.....223

Панченко О.А., Кабанцева А.В., Луньов В.Є.

ТРАЄКТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КЛІНІЧНОГО ПСИХОЛОГА В УКРАЇНІ.....229

ТРАЄКТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КЛІНІЧНОГО ПСИХОЛОГА В УКРАЇНІ

TRAJECTORY OF THE FORMATION OF A CLINICAL PSYCHOLOGIST IN UKRAINE

УДК 159.9:614.2

DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.83.1.39>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Панченко О.А.

д.мед.н., д.держ.упр., професор,
почесний академік НАПН України,
заслужений лікар України, генеральний
директор
ДНП «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний
центр МОЗ України»,
президент
громадська організація «Всеукраїнська
професійна психіатрична ліга»
ORCID ID: 0000-0001-9673-6685

Кабанцева А.В.

к.психол.н., учена секретарка,
завідувачка відділення клінічної
психології
ДНП «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний центр
МОЗ України»,
старший викладач кафедри загальної
та медичної психології
Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця МОЗ України
ORCID ID: 0000-0001-7678-6052

Луньов В.Є.

клінічний психолог, психотерапевт,
дійсний член Української академії наук,
к.психол.н., доцент, провідний науковий
співробітник
Інститут психології імені Г.С. Костюка
НАПН України,
доцент кафедри загальної і медичної
психології
Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця МОЗ України
ORCID ID: 0000-0002-7085-8454

У статті здійснено дослідження стану і перспектив формування траєкторії розвитку клінічного психолога в Україні із виявленням закономірностей і особливостей нормативного й наукового забезпечення професійного становлення. Також у статті проведено аналіз основних етапів фахового розвитку клінічного психолога в Україні із врахуванням європейського досвіду та з окресленням чинників і умов, що впливають на формування професійної компетентності.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними суспільними викликами, зокрема зростанням рівня психологічного тиску на населення, наслідками воєнних дій та збільшенням потреби у кваліфікованій психологічній підтримці, що спонукає до підвищення суспільної значимості клінічних психологів у системі надання психічної допомоги населенню та модернізації підходів до підготовки і становлення клінічних психологів з урахуванням досвіду провідних європейських держав. Зазначено, що починаючи з 2022 року в Україні активно формується нормативно-правове та організаційне підґрунтя для становлення клінічного психолога та розвитку клінічної психології за новою парадигмою, водночас подальший розвиток цієї сфери потребує системних законодавчих та організаційно-наукових змін. У статті наголошено, що нормативне розмежування клінічної та медичної психології, а також запровадження оновленої структури професій у сфері психічного здоров'я актуалізує необхідність удосконалення науково-освітнього забезпечення підготовки фахівців. У цьому контексті обґрунтовано доцільність запровадження окремої наукової спеціальності «Клінічна психологія», що дозволить узгодити академічну і наукову інфраструктуру з реальною структурою професій у сфері психічного здоров'я, яка вже нормативно визначена Міністерством охорони здоров'я України. Наголошено, що відсутність в Україні єдиного закону, який би консолідував правовий статус, умови доступу до професії, порядок провадження діяльності, права, обов'язки та відповідальність фахівців, зокрема клінічних психологів як невід'ємних суб'єктів сфери психічної допомоги, є стримуючим чинником подальшого професійного становлення клінічної психології як діяльності і науки. Встановлено, що в Україні вже на цьому етапі варто законодавчо врегулювати відносини у сфері клінічної психології відповідно до прийнятих в державах-членах ЄС законодавчих вимог, стандартів і правил.

Ключові слова: клінічна психологія, клінічний психолог, професійна компетентність, система охорони психічного здоров'я, психологічна допомога, психодіагностика, стандарти підготовки, державне управління.

This article examines the current state and future prospects of the professional development trajectory of clinical psychologists in Ukraine. The study identifies key patterns and distinctive features of regulatory and scientific support for professional training. It also analyzes the main stages of professional development, taking into account European experience, and determines the factors and conditions influencing the formation of professional competence.

The relevance of the study is determined by contemporary social challenges, including the increasing psychological burden on the population, the consequences of military conflict, and the growing demand for qualified psychological services. These factors contribute to the rising social significance of clinical psychologists within the mental health care system and necessitate the modernization of training and professional development approaches in line with European standards. The findings indicate that since 2022, Ukraine has been actively developing a regulatory, legal, and organizational framework for the training of clinical psychologists within a new conceptual paradigm. However, further advancement of this field requires comprehensive legislative, organizational, and scientific reforms. The study highlights that the differentiation between clinical and medical psychology, as well as the introduction of an updated classification of mental health professions, necessitates improvements in scientific and educational support. In this context, the introduction of a distinct academic specialty, Clinical Psychology, is substantiated as a means of aligning academic and research infrastructure with the existing structure of mental health professions defined by the Ministry of Health of Ukraine. Furthermore, the absence of a unified legislative act regulating the professional status, access to the profession, scope of practice, and responsibilities of clinical psychologists remains a significant barrier to the development of the field. It is concluded that Ukraine requires the establishment of a comprehensive legislative framework governing clinical psychology in accordance with the standards and regulatory practices adopted in the European Union.

Key words: clinical psychology, professional development, mental health care, psychodiagnostics, training standards, public administration.

Постановка проблеми. У сучасних умовах воєнних подій в Україні, трансформації та зростання суспільного запиту на психологічну допомогу особливої актуальності набуває проблема професійної підготовки клінічних психологів в Україні. Клінічна психологія як галузь науки і практики відіграє важливу роль у діагностиці,

профілактиці та психологічному супроводі осіб із психічними та психосоматичними розладами, а також у підтримці психічного здоров'я населення [1]. У зв'язку з цим питання формування професійної ідентичності майбутнього клінічного психолога, етапів його професійного розвитку та умов ефективної підготовки набуває особливого зна-

чення [6, 12, 13]. Як показує міжнародний досвід [18] траєкторія становлення клінічного психолога є складним і багатовимірним процесом, що охоплює освітню підготовку, формування професійних компетентностей, практичний досвід, а також розвиток особистісних якостей фахівця. Вона формується під впливом соціокультурних, освітніх та інституційних чинників, а також змін у системі психологічної допомоги та медичної практики. Для України це питання набуває особливого значення через те, що в умовах сучасних суспільних викликів, зокрема зростання рівня психологічного навантаження на населення, наслідків воєнних подій та збільшення потреби у кваліфікованій психологічній підтримці, зумовлює необхідність перегляду підходів до підготовки клінічних психологів, визначення ключових етапів їхнього професійного становлення та окреслення перспектив розвитку цієї професії в Україні. Особливого значення набуває інтеграція національної освітньо-наукової системи підготовки фахівців у Європейський дослідницький простір, активізація міжнародного співробітництва в сфері науки і практики та імплементація кращих світових практик у підготовку фахівців [16].

Мета дослідження: аналіз особливостей траєкторії становлення клінічного психолога в Україні, визначення основних етапів професійного розвитку майбутніх фахівців та окреслення чинників, що впливають на формування їхньої професійної компетентності.

У дослідженні використано наступні наукові методи: аналіз, систематизація і узагальнення наукової літератури, вітчизняної та міжнародної нормативно-правової бази щодо траєкторії становлення клінічного психолога як фахівця.

Виклад основного матеріалу. За останні роки галузь клінічної психології зазнала безліч трансформацій, спрямованих на адаптацію до актуальних соціальних викликів. Зростання потреб населення у психологічній допомозі та дефіцит лікарів-психіатрів, клінічних психологів [2] у системі охорони здоров'я зумовили необхідність удосконалення як освітньої підготовки фахівців, так і організації надання медико-психологічної допомоги. До клінічних психологів був кинутий заклик посилити свої зусилля щодо реформ, що можуть підвищити довіру до клінічної психологічної науки [19]. Тому у 2022 році розпочалася зміна парадигми клінічної психології.

Важливим кроком стало оновлення нормативної бази професійної діяльності клінічних психологів у напрямку офіційного запровадження посади «клінічний психолог», її функціональної самостійності та диференціації правового статусу клінічних і медичних психологів.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 30 вересня 2022 року №1782 «Про внесення змін до Переліку посад професіоналів з вищою немедичною освітою» [7] запроваджено посаду клінічного психолога як професіонала з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги та духов-

ної опіки у сфері охорони здоров'я. Наказом МОЗ України від 25.01.2023 № 138 «Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик» нормативно розмежовано посади лікаря-психолога і клінічного психолога та диференційовано їх кваліфікаційні характеристики. Професія лікаря-психолога віднесена до професіоналів у галузі лікувальної справи, натомість клінічний психолог класифікований як професіонал з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги.

Для зайняття посади «лікар-психолог» передбачений медичний фаховий маршрут – магістерський ступінь в галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю «медична психологія» чи «медична та психологічна реабілітація». Водночас для посади клінічного психолога встановлена немедична фахова орбіта – вища освіта магістерського рівня за спеціальністю «психологія» у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» із фаховою спеціалізацією «Клінічна психологія».

Ці зміни нормативно закріпили інституційну самостійність професії клінічного психолога у системі надання психічної допомоги, позбавивши її рудиментарного нормативного ототожнення із медичною психологією, та установивши, що траєкторія професійного розвитку клінічного психолога починається з немедичного базису.

Функціональну професійну автономність клінічних психологів від лікарів-психологів нормативно закріплено у Наказі МОЗ України від 25 січня 2023 року № 138, яким затверджено зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері охорони здоров'я [8]. На відміну від лікарів-психологів, які згідно з цим наказом зосереджені на здійсненні лікування, медико-психологічній допомозі і реабілітації пацієнтів із різними соматичними захворюваннями, – клінічні психологи акцентуються на психопрофілактиці розвитку психічних, психосоматичних та поведінкових розладів, психодіагностику, психологічну корекцію та реабілітацію хворих без права виписувати лікарські засоби, а також на наданні психологічної допомоги та наданні консультацій з питань психічного здоров'я.

Нормативним врегулювання інституційної та функціональної автономії клінічних психологів встановлено, що траєкторія професійного розвитку клінічного психолога на сучасному етапі починається з немедичного базису і розбудовується на цій основі.

Основоположним параметром для формування професійної траєкторії клінічних психологів є кваліфікаційні вимоги. Передбачена вища освіта магістерського рівня за спеціальністю «психологія» у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» із фаховою спеціалізацією.

Вимога українського законодавства щодо наявності у клінічних психологів магістерського рівня освіти за спеціальністю «психологія» із фаховою спеціалізацією «Клінічна психологія» в цілому узгоджується із вимогами профільного

законодавства держав-членів ЄС. Так, у Франції спеціаліст повинен мати диплом магістра за спеціальністю психологія чи психоаналіз, або державний медичний диплом доктора наук, у Німеччині, Італії

Разом із тим, вітчизняна траєкторія післядипломного становлення професії відрізняється від європейської.

У державах ЄС невід’ємними умовами для початку практичної діяльності клінічного психолога є проходження дипломованими фахівцями післядипломної супервізії (спеціалізованої клінічної практики під наглядом досвідченого фахівця-супервізора), а згодом – одержання документу на право практичної діяльності (ліцензію, атестат, сертифікат) із реєстрацією (акредитацією) у самоврядному об’єднанні чи національному реєстрі психологів або ж у профільному міністерстві.

З метою забезпечення спеціалізованої підготовки та безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров’я наказом МОЗ України №112 від 23 січня 2024 року [9] затверджено перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення для відповідних фахівців. Зокрема, документ передбачає проведення циклів спеціалізації за спеціальністю «Клінічний психолог», тривалість яких становить від одного до шести місяців залежно від стажу професійної діяльності.

Разом із тим, встановлені цим наказом рамкові вітчизняні нормативні вимоги до професії клінічного психолога передбачають відмінні від європейських правил строки обов’язкової післядипломної спеціалізації. Відповідно до наказу, спеціалізація за спеціальністю «клінічна психологія» для магістрів становить 6 місяців, а для фахівців зі стажем роботи не менше 3 років – 3 місяці. Цей строк менший, ніж в провідних державах ЄС, зокрема 2 років у Нідерландах, 1 року в Італії.

У рекомендованій профільним міністерством орієнтовній структурі циклу спеціалізації за спеціальністю «Клінічна психологія» передбачено значно нижчі від європейських погодинні обсяги проходження спеціалізації – 936 годин проти мінімум 1500 годин у загальноєвропейському стандарті EuroPsy Certificate. З них на клінічну практику під супервізією (наставництвом), яка у Європі є фундаментом постдипломного стажування, передбачено менш ніж третину – 320 годин, а переважну більшість часу спеціалізації відведено на лекції та практичні заняття (відповідно 292 і 324 години).

Таким чином, кваліфікаційні вимоги до клінічних психологів акцентовані на освітній підготовці фахівців, попри те, що дипломований фахівець, навіть із вищою магістерською освітою, – це ще не сформований професіонал у цій сфері. Також не враховується, що за недостатніх обсягів проходження післядипломної супервізії в клінічних умовах по її закінченні випускник лише ознайомиться із початками практичної клінічної психології і не набуде достатнього фахового досвіду для якісного надання професійних послуг.

Відповідно, вже на поточному етапі необхідно якнайшвидше доопрацьовувати нормативні вимоги щодо післядипломної клінічної практики, насамперед – збільшувати час її проходження до європейського визначного мінімуму у 1500 годин, що не лише дозволить покращити стан підготовки клінічних психологів, а й створить законодавчі передумови до професійної відповідності українських психологів європейським стандартам.

У 2025 році Громадською спілкою «Національна психологічна організація» розроблено та затверджено професійний стандарт «Клінічний психолог» (Протокол № 06/1 від 22 травня 2025 року), що стало черговим важливим етапом у становленні професії клінічного психолога. Відповідно до стандарту, метою діяльності за професією є психодіагностика, промоція психічного здоров’я, профілактика психічних розладів, реабілітація та абілітація психосоціального функціонування. У стандарті також визначені основні трудові функції, вимоги до освіти, а також порядок здобуття та підтвердження професійної кваліфікації [15].

Стандарт фіксує кваліфікаційні рівні на 7 рівні Національної рамки кваліфікації (НРК) і диференціює професійну позицію не лише за назвою посади, а й за категоріями. Він описує такі кваліфікації: клінічний психолог, спеціаліст; клінічний психолог II кваліфікаційної категорії; клінічний психолог I кваліфікаційної категорії; клінічний психолог вищої кваліфікаційної категорії. Тим самим стандарт «прошиває» кар’єрну траєкторію (від входу до професії до підвищення) через комбінацію освіти, практичного стажу та вимог до безперервного розвитку [18].

Маршрут входу в професію в українській моделі починається з повної вищої освіти з психології (бакалавр і магістр або диплом спеціаліста у відповідній галузі/спеціальності). Далі стандарт передбачає, що фахівець або вже має у своїй освітній траєкторії спеціалізацію з клінічної психології (або близькі напрями) повинен добрати її через підвищення професійної кваліфікації за спеціалізацією «Клінічна психологія» з різним обсягом, залежно від стажу роботи в системі охорони здоров’я.

Саме тут з’являється ключовий для порівняння міжнародних систем механізм: якщо стаж роботи психологом/практичним психологом у системі охорони здоров’я менший за 3 роки, стандарт вимагає документ про підвищення кваліфікації обсягом 36 кредитів ЄКТС; якщо стаж понад 3 роки – 18 ЄКТС; якщо ж спеціалізація була здобута раніше, але фахівець не працював клінічним психологом понад 3 роки, передбачається «оновлення» у форматі 6 ЄКТС. Тобто українська модель істотно спирається на «компенсаторні» модулі підвищення кваліфікації, які мають закривати різницю між загальною психологічною освітою та клінічною спеціалізацією.

Окремо стандарт деталізує логіку професійного зростання через категоризацію. Для набуття II категорії визначаються вимоги щодо докумен-

тально підтвердженого статусу «спеціаліста», безперервного професійного розвитку, стажу понад 5 років, а також досвіду роботи під супервізійною підтримкою (зокрема, мінімально 1 рік повної зайнятості під супервізією клінічного психолога II і вище категорії). Для I категорії встановлюється вимога підтвердження II категорії, БПР та стажу понад 7 років, а для вищої категорії – підтвердження I категорії, БПР та стажу понад 10 років. Це показує, що стандарт намагається «вшити» супервізійність і нарощування компетентності в саму архітектуру професійного статусу, хоча й робить це переважно через стаж та документи [18].

Однак передбачена у професійному стандарті категоризація посад не вирішує питання набуття клінічними психологами достатньої спеціалізації. Стандарт передбачає, що отримання спеціалістом чергового кваліфікаційного рівня ставиться в залежність виключно від тривалості його роботи за стажем. Таким чином, при такій 4-ступеневій градації психологи всіх зазначених кваліфікаційних категорій виконують абсолютно ідентичні трудові функції

Змістовно стандарт задає компетентнісне ядро через перелік інтегральних трудових функцій, які охоплюють повний клінічний цикл: від первинної оцінки потреб до документування, етики та профілактики. У документі окреслено вісім базових функцій: аналіз та ідентифікація потреб; психодіагностика; психологічні втручання; рекомендації та скерування; підтримка власного психічного здоров'я і професійного розвитку; професійна взаємодія та ведення документації; розв'язання етичних дилем; промоція та профілактика [18].

Водночас, формування професійного стандарту із універсальних трудових функцій, якими має оволодіти кожний клінічний психолог незалежно від категорії, робить другорядним і менш важливим оволодіння клінічними психологами спеціалізації у конкретних напрямках патопсихології і психопатологій. В результаті клінічні психологи визначально формуються як спеціалісти «узагальнених компетентностей», які мають набувати вузькопрофільних компетентностей вже у процесі практичної діяльності та підвищення кваліфікації.

Окрім затвердження професійного стандарту, в 2025 році профільним міністерством визначений порядок атестації клінічних психологів. Атестація клінічних психологів здійснюється відповідно до наказу МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» від 16 квітня 2025 року № 650 [10]. Зазначений порядок визначає основні вимоги до підтвердження професійної компетентності, присвоєння та підтвердження кваліфікаційних категорій, а також процедуру оцінювання професійної діяльності фахівців у сфері охорони здоров'я.

Запровадження правил атестації разом із прийняттям професійного стандарту створюють під-

ґрунтя щодо подальшого розвитку системи професійної сертифікації та безперервного професійного розвитку клінічних психологів в Україні.

Таким чином, з 2022 року і до цього часу активно формується нормативне та організаційне підґрунтя для становлення клінічного психолога та розвитку клінічної психології за новою парадигмою. Водночас, їх подальше професійне і наукове становлення потребує здійснення додаткових законодавчих та організаційно-наукових змін.

Насамперед, нормативне розмежування клінічної психології від медичної психології та запровадження оновленої структури професій у сфері психічного здоров'я актуалізує необхідність удосконалення науково-освітнього забезпечення підготовки фахівців. Першочерговим за важливістю заходом вбачається запровадження нової наукової спеціальності 19.00.12 «Клінічна психологія» шляхом її включення до Переліку наукових спеціальностей України у галузі «Психологічні науки», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1057 (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2011 року за № 1133/19871) [11]. Запровадження самостійної спеціальності «Клінічна психологія» є необхідним кроком для узгодження академічної та наукової інфраструктури з реальною структурою професій у сфері психічного здоров'я, яка вже нормативно закріплена МОЗ України.

Нова спеціальність «Клінічна психологія» матиме інший науковий дискурс, відмінний від медичної психології, та окремий предмет досліджень. Клінічна психологія має зосереджуватись на вивченні психологічних механізмів розвитку психічного здоров'я, дослідженні психологічних інтервенцій, проведенні психологічної профілактики та реабілітації. При цьому роль клінічного психолога має зрости – від фахівця, який діє у межах вертикальної медичної ієрархії, до самостійного суб'єкта психічного здоров'я із правом проведення клінічно-психологічної оцінки до психотерапевтичного втручання.

Подальшими кроками є розроблення паспорту спеціальності із можливістю здобуття клінічними фахівцями наукових степенів доктора філософії (екскандидата наук) та доктора наук. Реалізація цієї ініціативи дозволить остаточно інституційно й нормативно відокремити спеціальність «Клінічна психологія» від спеціальності «Медична психологія», запровадити окрему, поза медичним дискурсом функціонування психічної допомоги, траєкторію розвитку клінічної психології як наукової спеціальності, а також сформувати власну наукову-дослідну основу для забезпечення наукової підтримки клініко-психологічної практики. На державному рівні це підвищить рівень організації надання якісної професійної психологічної допомоги особам, які зазнали шкоди внаслідок психічних, фізичних, економічних та соціальних травм війни, і в такий спосіб

сприятиме поступовому відновленню людського потенціалу України.

Слід зауважити, що суттєві зрушення в оновленні нормативно-правової бази щодо діяльності клінічних психологів, відбуваються, переважно, на рівні підзаконних актів. Водночас, на рівні закону діяльність клінічних психологів залишається врегульованою недостатньо. Зазначені питання наразі регулюються фрагментарно та частково на підставі законів України «Про психіатричну допомогу», «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні». При цьому на рівні закону термін «клінічний психолог» досі не визначений, що визначально є істотним недоліком і перешкодою для подальшого законодавчого врегулювання їх статусу і діяльності.

Згідно із наведеними законами, діяльність психологів визначається як похідна ланка у системі загального регулювання психіатричної і реабілітаційної діяльності. У чинному законодавстві психологи можуть мати статус суб'єкта психіатричної, реабілітаційної, психічної та соціальної допомоги.

Так, згідно із Законом України «Про психіатричну допомогу» [3], психолог є фахівцем, який має відповідну освіту та спеціальну кваліфікацію і бере участь у наданні психіатричної допомоги. Участь психолога при наданні психіатричної допомоги обмежується участю у лікарських комісіях, які надають висновки щодо відсутності у особи медичних показань для проживання у закладі соціального захисту осіб, щодо наявності чи відсутності у неповнолітнього психічного розладу для вирішення питання про його навчання в умовах спеціального навчального закладу.

Відповідно до Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [4], психологи і психотерапевти віднесені до переліку фахівців з реабілітації, які можуть проводити реабілітацію у складі мультидисциплінарної реабілітаційної команди або надавати реабілітаційну допомогу самостійно. При цьому, психологи і психотерапевти підлягають атестації в порядку, визначеному МОЗ України, а надання ними реабілітаційної допомоги здійснюється відповідно до вимог провадження господарської діяльності з медичної практики, затверджених Кабінетом Міністрів України. В обох законах клінічні психологи як окремий різновид фахівців у сфері психічного здоров'я не згадуються.

На початку 2025 року законодавча база у сфері діяльності психологів поповнилася Законом України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» [5]. З-поміж іншого, цим законом надано визначення фахівців у сфері психічного здоров'я. Ними можуть фізичні особи, які надають допомогу у сфері психічного здоров'я, мають відповідну освіту, володіють необхідними для цього професійними знаннями та навичками, а також відповідають встановленим законодавством вимогам щодо атестації та/або сертифікації. Однак цей закон прямо не визначив суб'єктний склад фахів-

ців у сфері психічного здоров'я та освітньо-кваліфікаційні вимоги до них і передав вирішення цього питання на рівень підзаконних актів. З огляду на те, що в державах-членах ЄС такі вимоги встановлюються безпосередньо у профільних законах – вітчизняний підхід не виглядає досконалим і таким, що закладає міцний фундамент для функціонування клінічних психологів в Україні.

На початку 2026 року Уряд затвердив перелік професій фахівців у сфері психічного здоров'я [14]. Згідно з Переліком, фахівці у цій сфері диференційовані за сферою професійної діяльності/професійним напрямом роботи. Клінічний психолог – як і психотерапевт, лікар-психолог, лікар-психотерапевт – віднесений до переліку працівників у сфері охорони здоров'я. Водночас у цьому переліку наявний широкий спектр посад психологів (психолог, практичний психолог, військовий психолог тощо), які можуть працювати у різних сферах – соціальній сфері, освіті, сфері безпеки та оборони, цивільного захисту, культури та мистецтва, сферах бізнесу, юстиції та правосуддя тощо. Разом з тим, наявність однакових за назвою фахівців у різних сферах зумовлює необхідність законодавчого визначення особливостей функціонування психологів у цих сферах, у тому числі коригування освітніх та кваліфікаційних вимог для зайняття посади у відповідній сфері професійної діяльності. Це закладає підвалини до подальшого розпорошення законодавства щодо регулювання діяльності психологів, ускладнює правозастосування, а також визначально робить хитким і плаваючим фундамент правових і організаційних підстав для набуття професії клінічного психолога як фахівця системи охорони здоров'я, так і психологів, що провадять діяльність в інших сферах.

Відсутність в Україні єдиного закону, який би консолідував правовий статус, умови доступу до професії, порядок провадження діяльності, права, обов'язки та відповідальність психологів і, зокрема, клінічних психологів як невід'ємного суб'єкта сфери психічної допомоги в Україні, – є стримуючим чинником для подальшого професійного становлення клінічної психології як діяльності і науки, та для фахового розвитку клінічних психологів.

Необхідність врегулювання професійної діяльності у сфері надання психологічної допомоги на рівні закону продиктовано також тим, що у державах Європейського Союзу (ЄС) професійна діяльність у цій сфері регулюється, як правило, національними законами. Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом закріплено співробітництво договірних сторін у сфері громадського здоров'я, зокрема психічної допомоги, задля чого сторони обмінюються найкращими практиками і здійснюють інші заходи для поступової інтеграції України в європейські мережі охорони здоров'я [17]. З огляду на це, в Україні вже на цьому етапі варто законодавчо врегульовувати

відносини у сфері клінічної психології відповідно до прийнятих в державах-членах ЄС законодавчих вимог, стандартів і правил.

Висновки.

1. В Україні з 2022 року здійснюється нормативне та наукове переосмислення правового статусу і функціоналу клінічних психологів у системі охорони здоров'я, що зумовило трансформацію підходів до їх підготовки та професійного становлення. Нормативне розмежування посад клінічного та медичного психолога з виокремленням клінічних психологів в окрему категорію фахівців-професіоналів із вищою немедичною освітою з психологічної допомоги сприяло формуванню самостійної немедичної траєкторії їх професійного розвитку, що є науково й організаційно обґрунтованим та відповідає досвіду провідних європейських держав.

2. Кваліфікаційні вимоги та професійні стандарти післядипломної практики і спеціалізації клінічних психологів формують в Україні відмінну модель їх професійного розвитку порівняно із європейськими державами-членами ЄС. У Європі практикує клінічний психолог це, насамперед, «професія кінцевого доступу», компетентний фахівець із спеціалізацією та практичним клінічним досвідом. В Україні клінічний психолог передусім це спеціаліст із базовими інтегральними компетентностями та без вузької спеціалізації, яку він має набути в процесі практичної клінічної діяльності та шляхом безперервного професійного навчання.

3. Проблемною складовою нинішньої системи професійного розвитку клінічного психолога є її орієнтація на освітню підготовку дипломованих фахівців без акценту на повноцінне нарощення компетентностей і практичних умінь на етапі післядипломної підготовки. Нормативна і функціональна недосконалість системи післядипломної підготовки і супервізії зумовлює недостатню якість надання населенню психологічної допомоги в закладах охорони здоров'я, породжує додаткові репутаційні ризики для професії, а також не вирішує актуальних викликів щодо забезпечення кваліфікованою клінічною психологічною допомогою громадян з різноманітними психічними станами внаслідок воєнних дій.

4. Невід'ємною умовою розвитку клінічної психології як науки та науково-методичного забезпечення практичної діяльності клінічних психологів є включення наукової спеціальності «Клінічна психологія» до Переліку наукових спеціальностей України у галузі «Психологічні науки». У такий спосіб клініко-психологічна практика отримає потужний і кваліфікований науковий супровід, що сприятиме підготовці висококваліфікованих кадрів та розвитку доказової бази. У середньо- і довгостроковій перспективі це стане запорукою надання громадянам високоякісної науково обґрунтованої і пацієнтоорієнтованої клініко-психологічної допомоги.

5. Першочерговим напрямом нормативного удосконалення існуючої системи становлення професійної клінічної психології вбачається уніфікація чинних законодавчих приписів із загальноприйнятими у ЄС стандартами щодо післядипломної підготовки клінічних психологів, зокрема запровадження обов'язкової супервізійної практики, збільшення тривалості та обсягу практичного стажування дипломованих спеціалістів у клінічних умовах з метою набуття ними необхідного клінічного досвіду для роботи у закладах охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Банчук М., Панченко О., Харламова О., Кабанцева А. Інституційні зміни в галузі охорони здоров'я як невід'ємний фактор державного управління. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*. Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 46–49.
2. Волосовець О.П., Дячук Д.Д., Лурін І.А., Науменко О.М., Парій В.Д., Волосовець А.О. Кадрові ресурси охорони здоров'я України у роки пандемії COVID-19 та війни. *Клінічна та профілактична медицина*. 2025. № 1(39). С. 117–131. <https://doi.org/10.31612/2616-4868.1.2025.15>
3. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 року № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
4. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» від 03 грудня 2020 року № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
5. Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» від 15 січня 2025 року № 4223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>
6. Зубатюк О., Пилягіна Г. Особливості підготовки клінічних психологів в сучасних умовах. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2024. Том 9 № 1. <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v9i1.499> URL: <http://ir.library.nmu.com/bitstream/123456789/17899/1/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8%20%D0%BA%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85.pdf>
7. Наказ МОЗ України «Про внесення змін до Переліку посад професіоналів з вищою немедичною освітою» від 30 вересня 2022 року № 1782. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-22#Text>
8. Наказ МОЗ України «Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я» від 25 січня 2023 року № 138. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0138282-23#Text>
9. Наказ МОЗ України «Про затвердження Номенклатури спеціальностей професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я, Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професі-

оналів з вищою немедичною освітою» від 23 січня 2024 року № 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z015924#Text>

10. Наказ МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» від 16 квітня 2025 року № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0824-25#Text>

11. Наказ МОН України «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» від 30 вересня 2011 року № 1057. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11#Text>

12. Панченко О.А. Технологічність медико-психологічної реабілітаційно-абілітаційної допомоги: конвергентні та когнітивні технології. *Актуальні проблеми клінічної та технологічної медицини*: збірник наукових праць XVII науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 9 лютого 2023 року) / за загальною редакцією Заслуженого лікаря України, професора О.А. Панченка. 2023. Київ. КВІЦ. С. 18–30.

13. Панченко О.А., Панок В.Г., Науменко О.М., Кабанцева А.В., Сердюк І.А. Клінічна психологія: проблема стандартизації та сертифікації. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2025. Вип. 2. С. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2025.2.6>

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання сертифікації та безперервного професійного розвитку фахівців у сфері психічного здоров'я» від 4 березня 2026 р. № 288. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2026-%D0%BF#n85>

15. Професійний стандарт «Клінічний психолог». URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/749-klinicnij_psiholog_1.pdf

16. Стріха М. Українська наука на шляху до Європи: здобутки, проблеми і перспективи. *Дзеркало тижня*. 2019. URL: https://zn.ua/ukr/science/ukrayinska-nauka-na-shlyahu-do-yevropi-zdobutki-problemi-i-perspektivi-299319_.html

17. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

18. Lunov V. Clinical psychologist or Psychological Wellbeing Practitioner (PWP)? Role equivalence and minimum training requirements in Ukraine compared to the UK/USA/EU. *SSRN*. 2025. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6005794

19. Tackett J.L., Brandes C.M., King K.M., Markon K.E. Psychology's Replication Crisis and Clinical Psychological Science. *Annu Rev Clin Psychol*. 2019. Vol. 15. P. 579–604. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050718-095710>

Дата першого надходження статті до видання: 31.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026